

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน

District Non-Formal and Informal Education Center Administrators' Risk Management in Upper-Northern-Region of Thailand

ทัตพิชา เวียงลล 1), คำนึ่ง ทองเกต 2) และ พรภวิษย์ มนตร์วีชรินทร์ 2)

Tatpichia Wianglaw 1), Kamnueng Thonggate 2) and Pornpavit Monvucharin 2)

¹⁾ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงใหม่

Department of Educational Administration, Chiangrai College

²⁾ อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงใหม่

Teacher, Department of Educational Administration, Chiangrai College

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมของ
ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบนและเพื่อ
เปรียบเทียบการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน จำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการทำงาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 9 จังหวัด
ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 112 อำเภอ รวม 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม
มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับตามแนวของลิเคอร์ท (Likert's Rating Scales) เกี่ยวกับสภาพ
การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือ
ตอนบน 4 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงินและด้านการปฏิบัติตามกฎ/ระเบียบ สถิติ
ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (\bar{X})

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การบริหารความเสี่ยง
ด้านกลยุทธ์ ด้านการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎ/ระเบียบอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับ
ปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยง จำแนกตามเพศ พบว่าผู้บริหารที่เป็น
เพศชาย มีการปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงมากกว่าผู้บริหารที่เป็นเพศหญิงทั้งในภาพรวมและรายด้าน เมื่อ
จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าโดยรวมผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 31 ปีขึ้นไป ปฏิบัติ

การบริหารความเสี่ยงมากที่สุด ปัญหาความเสี่ยงด้านกลยุทธ์เกิดจากการปรับเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ภาควิชาเครือข่ายขาดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษาไม่มากเท่าที่ควร และสถานศึกษาขาดการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ปัญหาด้านการดำเนินงานเกิดจากบุคลากรไม่เพียงพอกับภารกิจงานที่หลากหลาย นโยบายเปลี่ยนแปลงบ่อยตามกระแสทางการเมืองและครูยังขาดการวิเคราะห์ผู้เรียนและการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ปัญหาด้านการเงินเกิดจากการใช้จ่ายเงินไม่ตรงกับหมวดการเงินที่ส่วนกลางกำหนด ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเงินบัญชีและพัสดุทำให้เกิดความผิดพลาดในการตรวจสอบหลักฐานและล่าช้าในการเบิกจ่าย ปัญหาด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนใหญ่เกิดจากกฎระเบียบไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายของรัฐบาล บุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับกฎระเบียบและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดซื้อจัดจ้างค่อนข้างน้อย

3. ข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยง พบว่า ด้านกลยุทธ์ ควรกำหนดอัตรากำลังและสถานภาพตามบทบาทหน้าที่ของครูให้สอดคล้องกับโครงสร้างและกรอบอำนาจในหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ด้านการดำเนินงานควรมอบหมายกระจายความรับผิดชอบให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงให้ดำเนินการเป็นระยะอย่างต่อเนื่องโดยรายงานให้ผู้บริหารทราบทุกชั้นตอน ด้านการเงิน ควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับกฎระเบียบของงานการเงินอย่างเคร่งครัดเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ควรมีความชัดเจนในการแจ้งหนังสือในแต่ละครั้งที่มาจกส่วนกลางโดยเฉพาะเรื่องกฎระเบียบ

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง

Abstract

The objectives of this research were to study problem status and suggest a proper risk management of district non-formal and informal education center administrators in upper-northern-region and to compare risk management administration of district non-formal and informal education center administrators in upper-northern-region classified in accordance with gender and experience of being an administrator. The populations studied in this research were 112 district non-formal and informal education center administrators in 112 cities in 9 provinces within upper-northern-region in 2012 academic year. The instrument for data collection was the rating scales questionnaire with five level rating scales, according to Likert's Rating Scales theory, on risk management administration of district non-formal and informal education center administrators in upper-northern-region in 4 aspects namely strategy, administration, finance and regulation. Statistics used in data analysis were frequency, percentage (%), means (μ) and standard deviation (s).

The research findings of risk management administration of district non-formal and informal education center administrators in upper-northern-region were found that it was high in overall, considering the individual aspects, it was found that strategy, finance and regulation risk management administration was high, and it was moderate in light of an administration. The finding comparison of risk management administration according to gender was found that the male administrators were higher in risk management administration than the female administrators in overall and in individual aspects, considering in the light of administration experience, it was found that it was high for the

administrators who have work experience more than 31 years in overall. The strategic risk problem came from often administrator transfer causing unconformity on his/her administration, alliances lack of awareness and do not give more importance on education as much as possible and schools lack of innovation and technology implementation for more efficiency. The administrative problem came from personnel insufficiency for various burdens. The policy was changed very often due to political tendency. And teachers lack of student analysis and action research doing. The financial problem came from money expenditure which is not in accordance with the policy of central unit, lacking of personnel who has knowledge and understanding about finance, accounting and materials which is the cause of error on evidence inspection and delay on distribution. The regulation treat problem mainly came from the regulation is not in accordance with economic system changing, society and government's policy and personnel lack of knowledge and understanding on regulation and a few personnel who has knowledge and ability on an auction. Suggestions are as follows: in light of strategic risk management, there should have an agreement on ratio and status according to role and duty of teachers in accordance with structure and authority frame on each aspect of duty. In light of administration, there should have assignment and distribution responsibility and allow personnel to take part on risk management by proceeding time to time continuously and making a report every step to administrator. In light of finance, there should have a strict management on regulation of financial work in order to be flexible on duty. And in light of regulation practice, there should have certainty of any notice which informed from a central unit in each time especially on regulation.

Keywords : Risk Management

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม บ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่ประชาชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคม และบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ได้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าตลอดไป [6] เพราะการพัฒนาประเทศจำเป็นอย่างมาก ที่ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคน เพราะคนถือเป็นทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554 - 2559) ทุกภาคส่วนในสังคมไทย เห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการพัฒนาประเทศโดยการน้อมนำแนวพระราชดำริ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวปฏิบัติ ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นกระบวนการ มีส่วนร่วม ส่งผลให้ทุกภาคส่วนของสังคมต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน โดยกระบวนการของระบบการศึกษาไทย เพราะการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโต และสังคมได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ เป็นการสร้างโอกาสและยกระดับทางการศึกษา เป็นการจัด

การศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคน หรือเป็น “การพัฒนาทุนทางปัญญาของมนุษย์” ให้เป็นพลัง ขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และยังเป็นการจัดการศึกษาให้กับประชาชน ทุกคนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ให้มีโอกาสทางการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิต [6]

จากรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ 2554 พบว่า การบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีอุปสรรค ปัญหา และปัจจัยความเสี่ยง ซึ่งความเสี่ยงก็คือเหตุการณ์ หรือการกระทำใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและจะส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหาย ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน หรือก่อให้เกิดความล้มเหลว หรือลดโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายของแผนงาน โครงการที่สำคัญในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ตามที่ระบุในแผนปฏิบัติการประจำปีของส่วนราชการ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณในช่วง 5-10 ปีแรกของการกระจายอำนาจ จัดสรรให้ยังไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษาบนความขาดแคลน ซึ่งบางศูนย์ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ปัจจัยด้านบุคลากร บุคลากรมีไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม เช่น ครู 1 คน รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนหลายหมวด สาขาวิชา เป็นผลให้มีครูลาออกอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการหมุนเวียนครูอยู่ตลอดเวลาการจัดการเรียนการสอนมักจะสะดุดไม่ราบรื่น ปัจจัยด้านทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์งบประมาณที่ได้รับอย่างจำกัด ทำให้การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต้องยึดหลักความจำเป็นเท่านั้น เช่น ครูภัณฑ์เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับจัดทำโปรแกรมข้อมูลต่าง ๆ

ยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะ งบประมาณ จะพบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางแห่งยังไม่มีอาคารสถานที่ที่เป็นเอกเทศ ยังต้องอาศัยอยู่กับห้องสมุดประชาชน ตั้งอยู่ร่วมกันกับภาคีเครือข่ายที่เป็นภาครัฐ หรือต้องเช่าอาคารสถานที่ของภาคเอกชน ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องของ กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวย ความสะดวกให้กับการบริหารจัดการ ซึ่งบางเรื่อง ควรมีการปรับปรุงให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และพบว่าผู้บริหารบางส่วนนำกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับไปปฏิบัติอย่างไม่เข้าใจ จนผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางคนได้รับการร้องเรียนจากผู้ปฏิบัติงาน เช่น ถูกกล่าวหาว่ากระทำการผิดวินัย ซึ่งอาจจะเป็นเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือจะโดยจงใจก็ดี ดังนั้น ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพราะงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เป็นการจัดการศึกษาที่หลากหลาย แต่การบริหารจัดการในปัจจุบันยังพบว่า มีการบริหารความเสี่ยงเพียงบางส่วน บางสถานศึกษาไม่ได้จัดทำการบริหารความเสี่ยงและบางสถานศึกษามีการจัดทำการบริหารความเสี่ยง แต่ไม่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้งหมด ซึ่งการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยงให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษายอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ [6]

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จึงมีความสนใจในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัยยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยหวังว่าผลจากการวิจัยจะสามารถใช้เป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้บริหาร ในการบริหารความเสี่ยงและนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการในภารกิจหลักให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรและป้องกันโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงในการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะ การบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน โดยจำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการทำงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาคเหนือตอนบน หมายถึง ที่ตั้งของอาณาจักรล้านนา ภาษาถิ่นเป็นคำเมือง มีทั้งหมด 9 จังหวัด กำหนดตามสภาพภูมิศาสตร์ โดยราชบัณฑิตยสถาน คือ เชียงราย (โยนกเชียงแสน), เชียงใหม่ (นพบุรี ศรีนครพิงค์เชียงใหม่), น่าน (นันทบุรีศรีนครน่าน), พะเยา (ภูกามยาว), แพร่ (เวียงโกศัย), แม่ฮ่องสอน, ลำปาง (เขลางค์นคร), ลำพูน (หริภุญชัย) และอุตรดิตถ์ (เมืองพิชัย, เมืองลับแล)
2. ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (กศน. อำเภอ) หมายถึง สถานศึกษา ที่จัดการศึกษาให้กับผู้ที่พลาดโอกาสเรียนจากระบบการศึกษาปกติ หรือผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองให้ได้รับการเรียนรู้ โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งแต่ละอำเภอจะมีศูนย์กศน.อำเภอละ 1 แห่ง

3. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ

4. การบริหารความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถเชื่อมโยงกลยุทธ์ กระบวนการทำงาน คน เทคโนโลยีและคลังความรู้เข้าด้วยกันเพื่อประเมิน บริหารและจัดการความเสี่ยงที่โรงเรียนเผชิญอยู่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับโรงเรียนในระยะยาวรวมถึง การค้นหา ประเมิน ขจัดและควบคุมความเสี่ยง เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อนโยบายของการดำเนินงาน

5. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องนโยบาย แผน พันธกิจ กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ ของสถานศึกษา

6. ความเสี่ยงด้าน การปฏิบัติงาน หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการดำเนินงานด้านการแนะแนว ความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน การประกันคุณภาพ การพัฒนาโรงเรียนและพฤติกรรมนักเรียนงานธุรการ การกำกับติดตาม การพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรม ความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน

7. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องวินัย การตรวจสอบภายใน/ควบคุมภายใน การเปลี่ยนแปลง กฎระเบียบ/มาตรฐาน/ข้อกำหนดจากต้นสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ

8. ความเสี่ยงด้านการเงิน หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ค่าใช้จ่ายรายหัว การจัดทำบัญชี การเงิน ใบเสร็จรับเงิน การใช้จ่ายเงิน เงินยืม การจัดทำทะเบียน การจัดทำรายงาน การขอซื้อขอจ้าง การเขียนเช็คสั่งจ่าย

9. ระดับการบริหารความเสี่ยง หมายถึง ระดับของการจัดการหรือดำเนินการในด้านต่าง ๆ เพื่อลดโอกาสและผลกระทบของแต่ละปัจจัยเสี่ยง

10. **แนวทางการบริหารความเสี่ยง** หมายถึง ความเหมาะสมของวิธีการที่ใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ระดับของความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่สามารถรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรในการวิจัย** คือ ผู้บริหารศูนย์ การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 9 จังหวัด กำหนดตามสภาพภูมิศาสตร์ โดยราชบัณฑิตยสถาน ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน และอุตรดิตถ์ ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 112 อำเภอ รวม 112 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ชนิดตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดสภาพ การบริหารความเสี่ยง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ จำนวน 16 ข้อ ด้านการดำเนินงานจำนวน 25 ข้อ ด้านการเงิน จำนวน 12 ข้อและด้านการปฏิบัติตาม กฎ/ระเบียบ จำนวน 11 ข้อ รวมทั้งหมดเป็นจำนวน 64 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม ในตามขอบเขตของการวิจัยทั้ง 4 ด้าน โดยข้อคำถาม ในแบบสอบถามมีค่าความตรงเท่ากับ 0.94 ซึ่งได้นำไปทดลองใช้กับผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือ ตอนล่าง จำนวน 30 ราย มีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ในการวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ด้วยวิธีสอบถามตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย เรื่องการขออนุญาตเก็บรวบรวม

ข้อมูล การวิจัย ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขต ภาคเหนือตอนบน

2) นำหนังสือจาก บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย จัดส่งไปทางไปรษณีย์พร้อม แบบสอบถามการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์ การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน เพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการ บริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขต ภาคเหนือตอนบน ตามขอบเขตของการวิจัย 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (\bar{X})

3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์ การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน จำแนกตามตัวแปร เพศ และประสบการณ์ในการทำงาน

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีประสบการณ์ในการทำงาน 16 – 20 ปี

2. สภาพการบริหารความเสี่ยง ของผู้บริหาร ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ ในเขตภาคเหนือตอนบนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงิน และ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/ระเบียบ มีการปฏิบัติ

การบริหารความเสี่ยงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.70$ $s = 1.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียง 1 ด้านที่มีการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลางคือด้านการดำเนินงาน ด้านที่มีการดำเนินการบริหารความเสี่ยงมากที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติตามกฎ/ระเบียบ รองลงมาคือด้านกลยุทธ์และด้านการเงิน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการดำเนินการบริหารความเสี่ยงน้อยที่สุดคือด้านการดำเนินงาน

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบนตามค่าเฉลี่ย จำแนกตามเพศพบว่าผู้บริหารที่เป็นเพศชาย มีการปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงมากกว่าผู้บริหารที่เป็นเพศหญิงทั้งในภาพรวมและรายด้านเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าโดยรวมผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 31 ปีขึ้นไป ปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี อายุ 21-31 ปี และอายุ 11-20 ปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ส่วนใหญ่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงาน 31 ปีขึ้นไป ได้ปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด ยกเว้นด้านการปฏิบัติตามกฎ/ระเบียบ ซึ่งผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี ปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบนสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านกลยุทธ์ มีการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีนโยบายให้หน่วยงานและสถานศึกษาทุกระดับในสังกัดตระหนักถึงความเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน และให้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้

หน่วยงานที่อยู่ระดับเหนือกว่า เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดคอยหมั่นติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเป็นระยะ ๆ เพื่อป้องกันความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปิยะรัตน์ เสนีย์ชัย [2] ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในความเสี่ยงด้านกลยุทธ์โดยภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารให้บุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร

2. ด้านการดำเนินงาน มีการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติตามภารกิจของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานปลัดกระทรวง และนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ได้มอบหมาย ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายที่เข้ามาเร่งด่วน กับอัตรากำลังด้านบุคลากรของสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาไม่มีความสมดุลกัน คือ ปริมาณบุคลากรน้อยแต่ปริมาณงานมีมาก จึงส่งผลให้ความเสี่ยงในด้านการดำเนินงานเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พนิดา ตันติอำนาจ [3] ที่ได้ศึกษาปัจจัยกำหนดความเสี่ยงในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษาสำนักงานเลขาธิการ คณะวิชา มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ผลการศึกษาพบว่ามีความเสี่ยงในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางโดยได้เสนอแนะปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการดำเนินงานมากที่สุด คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากกระบวนการดำเนินการภายใน และยังสอดคล้องกับ นฤมล บินหะยีอาวัง [1] ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงใน

สถานศึกษาชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม เขตกรุงเทพมหานคร และ ปริมาณผลที่กล่าวไว้ว่า ครูขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน การมอบหมายหน้าที่ การกระจายงานที่ไม่เท่าเทียมกันและการมีภาระงานมากเกินไปของครูและบุคลากร

3. ด้านการเงิน มีการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญและยึดหลักแนวคิดของหลักธรรมมาภิบาลที่ว่าโปร่งใส คุณธรรมและสามารถตรวจสอบได้ในการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับ มนสิชา แสงวัง [4] ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารมีการบริหารความเสี่ยงโดยภาพรวมด้านการเงินและงบประมาณอยู่ในระดับสูง และยังสอดคล้องกับ ปิยะรัตน์ เสนีย์ชัย [2] ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในความเสี่ยงด้านการเงิน โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก

4. ด้านการปฏิบัติตามกฎ/ระเบียบ มีการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารตระหนักและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะรัตน์ เสนีย์ชัย [2] ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา ในความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบโดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก

5. การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน จำแนกตามเพศพบว่าเพศชายมีการบริหารความเสี่ยงมากกว่า เพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับ สุมนา เสือเอก [5] ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของ

โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารเพศชายที่มีต่อการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้บริหารเพศหญิงทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเพศชายมีรูปแบบการบริหาร การตัดสินใจที่รวดเร็วโดยเฉพาะในด้านการประเมินความเสี่ยงและการตอบสนองต่อความเสี่ยง นอกจากนี้ผู้บริหารเพศชายมีการนำการบริหารความเสี่ยงทุกด้านมาใช้ในการปฏิบัติงาน ประกอบกับเข้าใจทิศทางการบริหารความเสี่ยง การปรับตัว การแก้ปัญหา รวมถึงการได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าเพศหญิงจึงทำให้การบริหารความเสี่ยงแตกต่างกัน

6. การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 31 ปีขึ้นไป ปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุมนา เสือเอก [5] ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงสูงกว่าผู้บริหาร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยทุกด้าน อาจเนื่องจากการที่ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงเข้ามาบริหารจัดการในโรงเรียนได้หลายปีจะทำให้มีข้อมูลของความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากมีความเสี่ยงเกิดขึ้นก็มีแนวทางแก้ไขปัญหาย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาในครั้งนี้ การนำผลการศึกษาไปใช้ควรดำเนินการดังนี้

1) ผู้บริหารควรตระหนัก และเห็นความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในศูนย์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอ โดยเฉพาะด้านการดำเนินงานที่มีการบริหาร
ความเสี่ยงต่ำกว่าใน ทุกด้าน จึงควรสร้างจิตสำนึก
ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
มีส่วนร่วม ตระหนักและเห็นความสำคัญของ
ความเสี่ยงที่พืงมีในหน่วยงานของตนเอง

2) ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรนำข้อเสนอ
แนะการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม จากการวิจัย
ไปใช้ในการบริหารความเสี่ยงของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยงและป้องกัน
ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ ควรดำเนินการ
การศึกษาครั้งต่อไปเกี่ยวกับเรื่องดังนี้

1) ควรวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการ
บริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
ในเขตภาคเหนือตอนบน

2) ควรวิจัยการบริหารความเสี่ยงของ
ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอในเขตภาคเหนือตอนบนเชิงลึก
ในด้านการกับผู้เรียน

3) ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
บริหารความเสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

4) ควรวิจัยและพัฒนาการบริหารความ
เสี่ยงของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

[1] นฤมล บินหะยีอ่าวัง. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลาม เขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล**. ปรินญาศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2553.

[2] ปิยะรัตน์ เสนีย์ชัย. **การบริหารความเสี่ยง
ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของ
ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2**.
ปรินญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขล
นครินทร์. 2553.

[3] พนิดา ดันดีอานวย. **การศึกษาปัจจัย
กำหนดความเสี่ยงในการดำเนินงานของ
หน่วยงานภาครัฐ**. วิทยานิพนธ์ ปรินญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
ภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. 2554.

[4] มนสิชา แสงวัง. **การบริหารความเสี่ยง
ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์
ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2553.

[5] สุธมมา เสือเอก. **การบริหารความเสี่ยง
ของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนใน
กรุงเทพมหานคร**. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**,
5 (1), 8 - 9. 2552.

[6] สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย. **รายงานผล
การดำเนินงาน การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยปีงบประมาณ
2554 : กลุ่มงานติดตามประเมินผลและ
สารสนเทศ**. ค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556.
จาก <http://www.nfe.go.th>. 2554.